

Η περιπλάνηση του νου στο μεγάλο ταξίδι της αναζήτησης (Δημήτρης Ιωάννου)

/ [Πεμπτούσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2cAqto7>]

Η ζητητική δύναμη του «νου», η προθετικότητα του ,είναι που τον κάνει, σώνει και καλά να στρέφεται προς την αιτία των όντων. «Ο άνθρωπος φύσει του ειδέναι ορέγεται» ,είπε ο Αριστοτέλης ,όπου το «ορέγεται» λανθασμένα εκλαμβάνεται από μερικούς φιλολόγους ως περιστασιακός πόθος. Ο Λακάν το εννόησε αυτό καλύτερα ,και όλη η ψυχανάλυση. Ο άνθρωπος είναι ολόκληρος μια ζήτηση, μια φορά, αλλά όχι συναισθηματική, όσο «νοερή». Και έτσι ,ακόμη και όταν το λογικό βρει την λύση στο πρόβλημα που ψάχνει, ο νους ,πάντα ακόρεστος, συνεχίζει για αλλού, γιατί η φύση του είναι πάντα να ζητεί, χωρίς να σταματά πουθενά –μέχρις ότου βρει το Απόλυτο.

Ο νους επίσης, στο μεγάλο ταξίδι της ζήτησης, είναι δυνατόν, αφού το λογικό εξαντλήσει την πορεία του, και λάβει μια, τρόπον τινά ,έσχατη ενατένιση- ως σκεφθούμε τον Αϊνστάιν όταν ανακάλυψε την σχετικότητα- να καταλάβει ότι η διάνοια διάνυσε το διάνυσμά της, η πραγματικότητα κάπου περατώνεται, η ουσία

των όντων έχει μια τάδε μορφή, και φθάνει στο σημείο που καταλαβαίνει πιθανόν , όπως λέγει ο π. Σωφρόνιος ,ότι ο κόσμος είναι πολύπολος και ταυτόχρονα βρήκε το αρχίζει το

Είναι

αδύνατον να αναπτύξουμε περαιτέρω την θεωρία του Ομολογητή, και μαζί του Γρηγορίου Νύσσης περί νου- αυτό απαιτεί στην πραγματικότητα μια ξεχωριστή πραγματεία. Το σημαντικό τώρα είναι, προχωρώντας, να αναφέρουμε ότι, κατ' αυτόν, βαθύτερα, ο άνθρωπος έχει μία και μόνο μία «υπαρξιακή» (με την βαθύτερη «νοερή» έννοια) φορά, και όχι περισσότερες. «Ο Θεός Λόγος, ο οποίος δημιούργησε την ανθρώπινη φύση, δεν έθεσε μέσα της ούτε ηδονή, ούτε οδύνη της αισθήσεως, αλλά κάποια νοερή δύναμη προς ηδονή, με την οποία θα μπορούσε να Τον απολαύσει με τρόπο ανέκφραστο. Αυτή τη δύναμη, δηλαδή τη φυσική επιθυμία του νου προς το Θεό, μόλις έγινε ο πρώτος άνθρωπος, την έδωσε στην αίσθηση και απόκτησε , κατ' αυτή την πρώτη κίνηση, την ηδονή που ενεργεί πάνω του παρά φύση μέσω της αισθήσεως»[15]. Αυτό σημαίνει ότι στην πραγματικότητα βαθιά βαθιά ο άνθρωπος μπορεί να δώσει τον εαυτό του, την «καρδιά» του, όπως λέμε, σε ένα και μόνο πράγμα. Ίσως κανείς έχει πολλές και διάφορες δραστηριότητες, ασχολείται και με αυτό και με το άλλο, αλλά, βαθύτερα, ένας είναι ο πραγματικός προσανατολισμός του ανθρώπου. Ο νους μας μπορεί να περιπλανάται ποικιλοτρόπως από δω και από εκεί, αλλά αυτό δεν πρέπει να μας παρασύρει στο να νομίσουμε ότι βαθύτερα, ο κρυφός εαυτός δεν είναι αποκλειστικά κάπου

δοσμένος.

Ας προσπαθήσουμε να κάνουμε πιο απτό τον ισχυρισμό: υπάρχει μια ιεραρχία των διαφόρων νοητικών δραστηριοτήτων –και πνευματικών. Ας υποθέσουμε ότι κάποιος είναι επιστήμονας, και αυτό που ποθεί ολοψύχως είναι ακριβώς η επιστήμη, και να συνεισφέρει σε αυτό τον τομέα στη ζωή του. Ο άνθρωπος αυτός λοιπόν, όντας επιστήμονας, θα νιώσει, κατ' ανάγκην, μια πληθώρα «νοερών», «πνευματικών» δραστηριοτήτων: θα γνωριστεί με άλλους επιστήμονες, θα εξοικειωθεί με διάφορες θεωρίες, θα τις δεχτεί ευχαρίστως ή θα τις απορρίψει, θα θέλει επίσης κάποιες στιγμές να ξεκουράζεται, θα αποξεχνιέται επίσης αστεϊζόμενος με τους συναδέλφους του κλπ. Όλα αυτά, που αποτελούν διάφορες νοητικές δραστηριότητες (μολονότι έχουν και ηθικά συνεπαγόμενα), υπάγονται όλα και είναι «ιεραρχικά» κατώτερα στην βασική «νοητική» του στάση, που είναι πάντα παρούσα, ως επί το πλείστον βέβαια «ασυνείδητα», ότι δηλαδή αγαπά πρωτίστως την επιστήμη και θέλει να εργάζεται για αυτήν. Σε ιδιαίτερες μάλιστα περιπτώσεις «κρίσεως», όταν δηλαδή θα προσπαθήσει κάποιος να σφετεριστεί την εργασία του για αλλότριους σκοπούς, ή να την αλλοιώσει για κάποιο οικονομικό όφελος, ή ακόμη και αν ο ίδιος ο επιστήμονας απειληθεί να εργαστεί για ηθικά ελεγχόμενους στόχους, τότε θα καταστεί φανερός ο βασικός, πρωταρχικός, στοιχειώδης «νοητικός» πυρήνας του συγκεκριμένου ανθρώπου, που είναι, όπως είπαμε, η αφοσίωση στην επιστήμη.

Δεν θεωρώ τον στόχο αυτό, όπως θα έλεγαν κάποιοι δυτικοί φιλόσοφοι, καθαρά «ηθικό» – ακολουθώντας την διδασκαλία των Πατέρων-, γιατί η όλη δέσμευση του επιστήμονα στην επιστήμη του προέρχεται από μια βαθιά «νοερή» διαδικασία, που είναι η προσήλωσή του σε θεωρητικά προβλήματα και η βαθύτατη, επίσης «νοερή» ικανοποίησή του όταν λύνει αυτά και «θεάται» την μαγεία της αρμονίας του κόσμου, και των δυνάμεων που προσιδιάζουν σ' αυτόν. Έτσι λοιπόν ο επιστήμονας έχει μια βαθύτερη «στάση» (ο όρος “attitude” είναι ανεπιτυχής εδώ), από την οποία πηγάζουν όλες οι υπόλοιπες, επιμέρους, «πνευματικές» καταστάσεις και νοητικές ενέργειες. Ο Άγιος Μάξιμος έχει φυσικά υπόψη του το γραφικό: «όπου είναι ο θησαυρός σας, εκεί είναι και η καρδιά σας».

(συνεχίζεται)